

Underlag för lektionsplanering - Bildcollage med faktatext om samer åk 1-3

Ämne/arbetsområde	SO, svenska och bild - samer
Årskurs	1-3

Lektionens innehåll

Detta lektionsupplägg är anpassat för årskurs 1-3 och kan kopplas till målen för SO-ämnena, svenska och bild samt i de övergripande mål och riktlinjer som finns för grundskolan i läroplanen (Lgr22) angående urfolket samerna. Eleverna får kunskap om var Sápmi ligger geografiskt, om samer och om den samiska kulturen. Eleverna får i uppdrag att göra ett bildcollage med bilder som de färglägger och skriver faktameningar till.

Förberedelser/förkunskaper

Lärare:

Ett bra stöd för dig som lärare finns tillgängligt på hemsidan [samer.se](https://www.samer.se), "Fatta Sápmi" <https://www.samer.se/fattasapmi>. Bland annat förklaras grundläggande frågor som rör de samiska folket, kulturen, språket och vad det innebär att samer är såväl minoritet, nationell minoritet och urfolk. Läraren kan också förbereda sig med att se filmen *Samisk historia med Ailo*, 2017, 19 minuter:

<https://urplay.se/program/204027-samisk-historia-med-ailo>

Lektionens koppling till centralt innehåll för SO och svenska åk 1-3

Rubrik för centralt innehåll i aktuell kursplan	Citerat ur centralt innehåll	Kan kopplas konkret till det aktuella ämnesområdet genom:
Att leva tillsammans (SO)	Skildringar av människors levnadsvillkor förr i tiden, till exempel i barnlitteratur, sånger och filmer. Minnen berättade av människor som lever nu. Migration inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.	Genom t.ex. filmer och att lyssna till sagor och sägner samt ta del av fakta om den samiska kulturen får eleverna kunskap om samerna och deras tidigare levnadssätt som nomader. Eleverna får kunskap om Sápmi, ett folk i fyra länder. Eleverna ökar sin kunskap och förståelse för samer som urfolk och minoritet.

Att leva i närområdet (SO)	Hemortens historia och vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om livet där under olika tider.	Att prata om Sápmis geografi, om det samiska språket och den samiska kulturen samt reflektera över olika levnadsvillkor.
Att leva i världen (SO)	Människans uppkomst, vandringar, samlande och jakt samt förändrade levnadsvillkor i samband med övergången till jordbruk.	Eleverna får kunskap om den samiska kulturen och hur den utvecklats från ett samhälle baserat på jakt till dagens samhälle.
Läsa och skriva (SV)	Gemensamt och enskilt skrivande. Strategier för att skriva ord, meningar och olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspelar, såväl med som utan digitala verktyg.	Eleverna får möjlighet att skapa bilder och texter som samspelar i ämnet om samer.
Tala lyssna och samtala (SV)	Att lyssna aktivt och återberätta viktiga delar av ett innehåll.	Eleverna får lyssna till sagor och sägner från den samiska kulturen och får möjlighet att återberätta/diskutera de som eleverna hört i sagan.
Texter (SV)	Skönlitteratur för barn från olika tider och skilda delar av världen. Sånger, muntligt berättande, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.	Eleverna får lära sig om samer och Sápmi genom att skriva och lyssna till fakta om ämnet. Eleverna får lyssna till berättande texter och sägner kopplat till samernas liv förr i världen samt få en större förståelse för andra kulturer.
Bildframställning (Bild)	Framställning av berättande bilder, till exempel sagobilder och illustrationer till berättelser.	Eleverna får möjlighet att skapa bilder och illustrationer med samiskt innehåll.

Bedömningsförslag av godtagbara kunskaper (baserat på kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper för SO och svenska i slutet på årskurs 3).

(SO) Eleven vet innebörden av vad samiska levnadssätt förr och nu kan innebära. Eleven gör då enkla jämförelser mellan livet förr och nu. Eleven har kännedom om att samer som folk lever i fyra olika länder, och har en förståelse för skillnader mellan begreppen minoritet, majoritet och urfolk.

(Svenska) Eleven kan söka information om samer ur någon anvisad källa och återger då grundläggande delar och information i enkla former av faktatexter. Eleven skriver enkla texter med samiskt innehåll. Eleven samtalar och berättar om vardagliga händelser utifrån samiska teman.

Förslag på undervisningsupplägg

Start, hur börjar lektionen?	Introduktion: Visa filmen <i>Ella-Sara om Sápmi</i> (Sametinget), 2019, 1 min, 32 sek. https://www.youtube.com/watch?v=ph7eH7DNVrc
Elev- och läraraktiviteter.	Visa karta över Sápmi Läs högt för eleverna: <i>Samerna är ett urfolk i Sverige som funnits här under väldigt lång tid. En del samer talar samiska som är ett minoritetsspråk i Sverige. Andra samer talar bara svenska. Området där samerna bor kallas för Sápmi. I Sverige bor ca 20.000 – 50.000 samer. Renen har en central plats i den samiska kulturen. Dräkterna som samerna har kallas för kolt. Samernas sätt att berätta och sjunga heter Jojk.</i> Visa filmen: <i>Andrea hälsar på hos Brita</i> (UR 2017), 9 min: https://urplay.se/program/173263-andrea-halsar-pa-hos-brita Måla bilder till collaget om samer:

	Eleverna får måla renar och ett samiskt brölloppar, samisk kvinna, hund och fjäll och flaggan. Förslag: 1. Måla bilderna. 2. Klipp ut bilderna. 3. Bilderna kan limmas på A3, färgat papper. Eleverna arbetar enskilt eller i par/grupp. Skriva faktatexter till bilderna: Eleverna skriver faktameningar till bilderna. Förslag på ämnen eleverna kan skriva om: -<i>Samerna är ett folk som bor i fyra länder.</i> -<i>Området där samerna bor kallas för Sápmi, det sträcker sig över Sverige, Norge, Finland och kolahalvön i Ryssland.</i> -<i>Samernas språk heter samiska. Det finns flera olika sorters samiska språk.</i> -<i>Renen är viktig i den samiska kulturen. Hanrenen kallas sarv och honrenen vaja. Renkalvarna märks i öronen när de är små. Märket gör att renskötaren kan känna igen sin ren. På sommaren vill många renar upp till fjällen för att slippa myggen.</i> -<i>När samerna var nomader bodde de i kåtor. Idag bor samerna i hus. Ibland sover de i tältkåtor på sommaren när de arbetar med renarna.</i> -<i>Samernas traditionella dräkt heter kolt.</i> -<i>Den samiska flaggan är röd, grön, gul och blå. Cirkeln är blå som månen och röd som solen. Färgerna finns i den samiska kolten.</i> -<i>Samernas nationaldag är den 6 februari.</i> Lyssna på samiska sagor vid till exempel fruktstunden eller när eleverna målar. Frågor till sagorna: <i>Vad handlar berättelsen om?</i>
--	---

	Vem var huvudperson? Vad hände? Hur slutade berättelsen?
Avslut	Avsluta med att eleverna får visa upp sina collage för klassen. Läs sina meningar/Redovisa. Häng upp collagen. På <i>Elevspel.se</i> under rubriken "spel om samer" finns spel som är lämpliga som avslut på lektionen.
Arbete utanför lektionstid	Läxa till detta kan vara att fråga hemma: <i>Om man vet något om samer? Bor det någon same i din stad, känner du en same? Har du sett ett samiskt barnprogram? Har du läst eller sett något om samer på TV eller Internet?</i> Träna på glosorna 10 samiska ord, skriv ut bilden med orden på sidan och träna på orden.
Material förförståelse	https://www.samer.se/fattasapmi
Material till lektionen	Introduktionsfilm för elever: Ella-Sara om Sápmi (Samtinget), 2019, 1 min, 32 sek. https://www.youtube.com/watch?v=ph7eH7DNVrc Karta över Sápmi https://www.samer.se/karta Filmen Andrea hälsar på hos Brita: https://urskola.se/Produkter/173263-Andrea-halsar-pa-Hos-Brita Teckning av ren att måla/göra collage: http://ovttas.no/nb/node/11930

	Teckning på samiskt brölloppar att färlägga till collage: http://ovttas.no/nb/node/12018 Färgat A3 papper för collage. Teckningspapper. Färgpennor. Lim och Linjerat papper för att skriva meningar. Saga att lyssna till: Hundarna skriar (11 min) http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/637273?programid=3129 Elevspel: https://www.elevspel.se/amnen/religionskunskap/1356-spel-om-samer.html
Extramaterial	Saga i fem delar att lyssna på (10 min/avsnitt). <i>Elsa i Saajvøe-kungens rike</i> är en spännande och magisk berättelse om Elsa Laula som försöker rädda sin pappa och lillebror som hamnat i Saajvøe-kungens rike, nere under en sjö: https://sverigesradio.se/avsnitt/elsa-i-saajvøe-kungens-rike-del-1-under-ytan Lär dig 10 nordsamiska ord. Skriv ut och dela ut. http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3129&artikel=4326826
Uppföljning och dokumentation	Hur kan innehållet/upplägget för lektionen förbättras? Finns det möjlighet till återkoppling?

Länk till kursplaner: <https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/laroplan>